

KAFAYA TAKMAMAYI NASIL ÖĞRENDİM?

AYNI YILDA ANNE VE ORTAOKUL öğretmeniy oldum ve bu ikiz roller çocuklarımı yetiştirme ve öğrencilerimi eğitme tarzımı şekillendirdi. İki oğlumu yetiştirdiğim ve yüzlerce öğrenciyi eğittiğim ilk on yılın sonlarına doğru endişe verici bir terdirginlik hissetmeye başladım. Ebeveynliğimde bir şeylerin yanlış olduğundan şüpheleniyordum ve ancak büyük oğlum ortaokula başlamasıyla iki farklı dünyam bir araya geldi ve problemin kaynağını anladım. Günümüzün fazlasıyla koruyucu, başarısızlıktan kaçınan ebeveynlik tarzı, bir neslin yeterlik, bağımsızlık ve akademik potansiyelini mahvetmişti. Sınıflarımın karşısındaki avantajlı pozisyonumdan dolayı kendimi uzun zaman çözümün parçası ve öğrencilerimin zihinsel ve duygusal cesaretlerinin destekleyicisi olarak gördüm. Ancak, öğrencilerimde şahit olduğum ihtiyat ve korku, kendi çocuklarımın hayatında da ortaya çıkmaya başladığında, benim de problemin bir parçası olduğumu kabul etmek zorunda kaldım.

Çocuklarımıza başarısızlıktan korkmayı öğrettik ve bunu yaparak onların başarıya gidebilecekleri en emin ve temiz yolu kapatmış olduk. Bu kesinlikle yapmak istediğimiz bir şey değildi ve bunu yaparken çok iyi niyetliydik, fakat neticede çocuklarımızı bu şekilde işledik. Çocuklarımıza olan sevgimiz ve onların kendine güvenlerini korumak maksadıyla önlerine çıkan her küçük tümsek ve engeli buldozer gibi ezip geçtik. Onların önüne düzgün bir patika açmanın başarı ve mutluluk getireceğini umut ettik. Bunu yapmakla, maalesef çocuklarımızı çocukluklarının en önemli derslerinden mahrum bırakmış olduk. Çocuklarımızın yolundan temizlediğimiz gerilemeler, hatalar, yanlış hesaplamalar ve başarısızlıklar aslında onlara bu dünyada nasıl becerikli, azimli, yenilikçi ve dirençli bireyler olacaklarını öğreten tecrübelerdir.

Sınıfımın ortasında durup öğrencilerime baktığım ve kendi ebeveynliğimi açıkça gördüğüm gün, kendi kendime, çocuklarımızın ve öğrencilerimin yeterlik ve bağımsızlık yoluna yönelmelerinde rehberlik etmeye söz verdim. Bu yol düzgün olmadığı gibi, gitmek de kesinlikle kolay değildi ama asıl önemli olan da buydu zaten. Biz ebeveynler, biraz geri plana çekilmeli ve yolda yatan korkutucu engelleri oldukları yerde bırakmalıyız ki çocuklarımız onlarla karşı karşıya kalsın. Desteğimiz, sevgimiz ve pek çok kısıtlamalarımızla çocuklarımız kendi çözümlerini üretmeyi öğrenebilir ve başarıya giden yolu tamamen kendileri yapabilirler.

KENDİ EBEVEYNLİĞİMDEN DUYDUĞUM RAHATSIZLIK GÜN geçtikçe artıyordu, ama nerede hata yaptığımı bir türlü anlayamıyordum. Sertinden yumuşağına bütün blogları takip ettim ve mutlu, sağlıklı çocuk yetiştirme konusunda uzmanların kitaplarını okudum. Ancak, iki oğlumun ergenlik yaşlarına yaklaşımlarını seyrederken bir şeylerin eksikliği-

ni hissettim. İy ve uyumlu çocuklardı lâkin dünyada kendi yollarını çizmelerine gelince, yeterince hazırlıklı olmadıkları hissiyatımı içimden atamıyordum. Onlar için oluşturduğum emniyetli bölgede oldukları müddetçe kendilerine güvenli ve başarılıydılar fakat acaba dışarıya çıkmayı göze alabilseler ne yapacaklarını bilecekler miydi? Onların çocukluklarını gayet başarılı bir şekilde araştırmış, planlamış ve inşa etmiş-tim, fakat kendi başlarına yaşayacakları dünyalarına nasıl uyum sağlayacaklarını onlara öğretememişim.

Çocuklarıma çaresizliği veya başarısızlıktan korkmayı öğ-retmeyi düşünmemiştim. Hele endişe dolu bir hayatı onlar için asla hayal etmemiştim. Aksine, benim çocukluğumda yaşadığım neredeyse vahşi, serbest pastoral hayatı yaşar gibi cesur bir şekilde büyüyeceklerini düşünmüştüm. Ceple-rinde küçük bir çakı ve birkaç bisküvi ile ormanları keşfet-melerini, ağaç evler inşa etmelerini, kendi yaptıkları okları hayali düşmanlara atmalarını ve yakındaki gölde yüzme-lerini istemişim. Yeni şeyleri deneyecek vakte ve cesarete sahip olmalarını, sınırlarını keşfetmelerini ve kendilerini rahat hissettikleri bölgeden biraz daha öteye gidebilmele-rini istemişim.

Ancak bir şekilde o pastoral çocukluk, çok farklı, riskli, kı-yasıya bir yarışa dönüştü. Günümüzde çocuklar ve ebeveyn-ler üzerindeki erken yaşta başlayan başarılı olma baskısı yüzünden, ormanda bir şey yapmadan geçirilen zaman tuhaf bir antikalık gibi görülmektedir. Artık çocuklarımızın ha-yatında, ormanda karşılaştıkları çamur ve bataklığa düşme probleminden kurtulma fırsatını bırakın, aylıklık yapmaya ayıracak vakit yok. Yeni 'normal'e göre geçirilen her dakika önemlidir. Biz ebeveynler, çocuklarımızın öğrenci, sporcu ve müzisyen olarak daha başarılı olmaları halinde kendimizi de daha başarılı görürüz. Tepeye doğru yarış, çocuklarımız ilk

adımlarını attıklarında başlar ve altı haneli bir yıllık gelir ile sürekli yukarıya tırmanılan bir sosyo-ekonomik hayat elde edene kadar da bitmez. Zaten hangi 'ihmkâr' anne, cepleri glüten ve şeker dolu, düşmanlarına karşı çakı ve oklarla silahlanmış çocuğunun ödev yapma vaktinde ormanda tek başına oynamasına izin verir?

Ebeveynliği abartma hastalığı salgınında kendi rahatsızlığımın farkına varmanın dehşetiyle sınıfımın ortasında dururken, nihayet biz ebeveynlerin doğru yoldan ne kadar sapmış olduğumuzu anladım.

Bu dünyaya çok güzel ve kıymetli bir çocuk getiriyoruz ve o ilk saadet anları geçtikten sonra, hayatımızın yeni mânâsının bu kırılğan insan yavrusunu tehlikelerden korumak olduğunu anlıyoruz. Korku taciri kitle iletişim araçlarına inanırsak, bu tehlike her tarafımızı sarmış durumda. Doğum hemşireleri kılığına girmiş bebek hırsızları, antibiyotiğe dayanıklı bakteriler, zehirli kimyasallar, hastalık taşıyan keneler, tacizci çocuklar, gayri adil öğretmenler, öğrenci katilleri... bütün bu duyduklarımıza istinaden, çocuklarımız söz konusu olduğunda çıldırmamız gayet normal.

Ancak, bu korku sadece ebeveynliği abartmamıza sebep olmakla kalmıyor, şaşkınlaşmamıza, miyoplaşmamıza ve bizim ebeveynlik korkumuzdan beslenenlere kolaylıkla inanmamıza neden oluyor. Çocuklarımızın gelişmesi ve duygusal sağlıkları için hangi risklerin gerekli olduğunu belirlemeye çalışmak yerine, olabilecek bütün risklere karşı onlara kalkan olmak suretiyle kendimizi yatıştırarak daha kolaydır. Çocuklarımızı gerçek veya hayali bütün tehlikelerden koruruz ve onları gece yataklarına vücutlarında morluk veya kesik olmadan veya duygusal olarak üzülmeden yatırdığımızda bir gün daha ebeveynliğimizdeki başarımıza elle tutulur kanıtlar bulmuş oluruz.

Çocuklarımızın emniyetine çok hassasiyet gösteririz ve onlara risk ve başarısızlıkla baş etmeyi öğretmek için çok zamanımız olduğuna kendimizi inandırırız. Belki yarın okula yürüyerek gitmelerine izin verebilirim ama bu gün çok şükür okula salimen vardılar. Belki yarın ödevlerini kendileri yapabilirler ama bu gün matematikte başarılı oldular. Bu, 'yarına ötelemeler', çocukların evden ayrılma vakitlerine kadar uzayabilir ve o zaman geldiğinde de, bizim her zaman onları kendilerinden koruyacağımızı öğrenmiş olurlar.

Ben de diğer ebeveynler kadar suçluyum. İstemeyerek de olsa, çocuklarımın başarısını anneliğimin göstergesi ve tasdiki olarak görmek suretiyle, çocuklarımı bağımlı hale getirmişim. Çocuğumun öğle yemeğini hazırladığım veya unuttuğu ödevini okuluna götürdüğüm her seferde özenli anneliğimin bir göstergesi olarak ödüllendirildim. Seviyorum, öyleyse veriririm. Veriyorum, öyleyse severim. Kafamın bir yerlerinde bu görevleri çocuklarımın kendilerinin yapması gerektiğini bildiğim halde, onlara karşı olan derin ve karşılıksız sevgimi bu küçük şeylerle göstermek kendimi iyi hissetmemi sağlar. Yıllar sürecek ve ufukta sonu henüz görünmediği için uzun bir zamana yayıldığını hissettiğim çocuklukla kendimi rahatlatırım. Çocuklarım bütün hayatları boyunca öğle yemeklerini kendileri hazırlayacak ve çantalarını taşıyacaklar, ancak ben, çocuklarım için bu gibi şeyleri yapmak üzere kısa bir zaman dilimine sahibim.

Bu davranışın psikiyatri çevrelerinde özel bir adı var. Buna "Ağa Düşürme" deniyor ve bu, ne çocuk, ne de ebeveyn için sağlıklı. Bu, ortak yaşama bir uyumsuzluktur ve mutsuz, küskün ebeveynlerle, üniversiteyi bitirdikten sonra anne babalarının evine dönen "hayata atılamamış" çocuklar ortaya çıkarır. 2012 yılında, 18-31 yaş arasındaki yetişkinlerin %36'sı ebeveynlerinin evinde yaşamaktaydı. Bu yüksek oranın bir

kısmı bozulan ekonomi ve evlilik istatistiklerine bağlı olmakla birlikte, on yıllardır artan bir eğilimin de^[1] parçasıdır. Kendi hayatlarını bizimkinden farklı olarak kurabilen sağlıklı ve mutlu çocuklar yetiştirmek istiyorsak, kendi benliğimizi çocuklarımızın hayatından geri çekmeliyiz ve onların kendi başarılarıyla iftihar etmelerine ve başarısızlıklarının sonuçlarına katlanmalarına izin vermeliyiz.

ARTIK REKABETÇİ EBEVEYNLİKTEN VAZGEÇMELİYİZ. ZİRA bu şekilde kendimizi bir vesvese ve paranoya çılgınlığının içine atmış durumdayız. Facebook'ta yazdıklarımız ve çocuklarımızın futbol turnuvalarında beklerken yaptığımız konuşmalar hep pasif-agresif akademik ve atletik başarı hikâyeleriyle dolu. Çocuklarımız büyüdükçe anlattığımız hikâyeler de ülkenin bir ucundan diğer ucuna üniversite turları, SAT imtihan hazırlıkları, ileri seviye özel derslere dönüşür. Zira, duymadınız mı; haberlere göre bugünün üniversite derecesi ancak bizim zamanımızın lise diploması kadar değerli ve o üniversite derecesini alabilmek için çocuklarımız bizim uğraşmak zorunda olmadığımız pek çok engelleri aşmak zorunda. Çünkü günümüzde üniversiteler çok seçici ve pahalılar ve artık 'garanti okul' diye bir şey kalmadı. Ekonomimizin de gerilemesiyle birlikte, çocuklarımız onları kabule tenezül eden üniversiteden mezun olduklarında, 16 arkadaşıyla birlikte tuttıkları bir dairenin kirasını karşılayabilmek için asgari ücretle garsonluk yapmak zorunda kalabilirler.

Durmak ve çok derin bir nefes almak zorundayız. Araştırmalar bu davranışın, bu "Baskıcı Ebeveyn Fenomeni"nin gayet bulaşıcı olduğunu göstermektedir. Kendimi bu durum için aşılattım olmama rağmen, ben de kurbanlarından biri oldum. Sonuç olarak, ümit ettiğim gibi bir anne olmadım. Üniversiteye giriş hortlağının ufukta kocaman görünmeye başlama-

sıyla birlikte, ödevleri kontrol etmeye ve not ortalamasını kafaya takmaya başladım. Adeta içimdeki daha iyi melekler köşeye sindirildi ve ben aldatıcı reklamlara kandım: Çocuklarımı 'daha fazla yapma'ya, 'daha fazla olma'ya ittirmezsem kaybedecekler ve tabii bunun doğal uzantısı olarak ben de annelik görevimde başarısız olacağım.

Daha karanlık zamanlarımda, içinde bulunduğum zor durum için suçlayacak birilerini aradım ve pek çok günah keçisi buldum. Ellilerin ve altmışların dokunmayan ebeveynliğine reaksiyon olan ve çocuklarımızın bebeklik döneminde eklentili ebeveynlik yöntemini uygulamaya çalıştık ve işle aile arasında kurmaya çalıştığımız dengede kaybederek suçluluk duyduk. Artık görünen o ki, her şeye sahip olmakla hiçbir şeye sahip olmamak arasında güvenli bir liman, bir orta nokta yok.

Ebeveynlik sarkacı zaman içinde sağa ve sola sallanır. Doğayısıyla şu anda, abartılı ebeveynlik tarafının en yüksek noktasında durması hiç kimsenin suçu değil. Bu, insanlık tarihini oluşturan aksiyon ve reaksiyonların bir parçasıdır. Yirminci yüzyılın başlarında ebeveynlere çocuklarını şımartmamak için onlara hiç dokunmamaları salık veriliyordu. Ancak doksanlara gelindiğinde uzmanlar, eklentili ebeveynliği ortaya attılar ve bizlere kangurular gibi çocuklarımızı hiç bırakmadan uyuma, yemek yeme, banyo yapma, tuvalete gitme ve nefes alma talimatını verdiler. Allahtan, sarkaç 1970 ve 1980 arasında makul bir orta noktadan da geçti. Onun başımızın üzerinden geçtiği ve gölgesinde oynayabildiğimiz döneme müteşekkirim. Ancak o altın denge anı çok çabuk geçti ve salınım şu anda kendimizi bulduğumuz noktaya doğru devam etti.

1970'li yıllarda büyüdyseniz, bazılarınız hem anneniz hem babanız çalıştığı için^[2] kendisine anahtar verilen çocuklardansınızdır. Bazılarımız bu dönemi güllük gülistanlık, ro-

mantik şekilde hatırlarken, bazılarımız terkedilmişliğe yakın gözetim eksikliği olarak değerlendirir ve bunu çocuklarında telafi etmeye çalışır. Kendimizde gördüğümüz rehberlik eksikliğini giderme çabalarımızda; her zaman çocuklarımızın yanında, her zaman yardımcı, her zaman hatırlatan ve her zaman kurtaran pozisyondayız. Bu telafi çabalarının bir parçası olarak, bazı ebeveynler –özellikle kadınlar– çalışma hayatından ayrılıp tam zamanlı bakıcılar olarak kendilerini çocuklarına adanmışlardır. Genellikle anneler üniversite eğitimi ve iş dünyasında kazandıkları becerilerle silahlanmış olarak tam zamanlı ebeveynliğe dalmışlardır. Ebeveynlik ne kadar zor olabilir ki? Çocukları en iyi üniversitelere girecek şekilde yetiştirmek; iyi bir hukuk firmasında ortaklığa yükselmek gibi, bir organizasyon, azim ve akademik ve diğer kaynakları itinayla yönetme meselesidir.

Bu arada çalışmaya devam eden ebeveynler, çocuklarından ziyâde çalışmaya öncelik verdikleri için kusurlu hissetmeye zorlanmış ve her ikisini de yapabileceklerini dünyaya ispat etmek zorunda bırakılmışlardır. ‘Başarı’, sadece takvimini iyi ayarlayabilme ve el çabukluğuydu. Çocuklara kekler burada; yönetim kurulu odası orada! Öğretmenlerle görüşmeler burada; müşterilerle kulaklıktan Skype görüşmesi eve giderken arabada. Ayrıca, ev kredisi ve çocuk bakım masrafları iki maaş gerektiriyordu. Özellikle ekonominin kötüye gitmesiyle birlikte, ebeveynlerden birinin çocuklarıyla tam zamanlı ilgilenilmesi için maaşlarını ve yan getirilerini bırakması gerektiği tavsiyesi de çok gülünçtü.

Elde etmek için çok uğraştığımız becerilerimizle elimizden gelenin en iyisini yaptık. Toplantı takvimleri ve proje yönetimi şemaları, farklı renklerle işaretlenen okul faaliyetlerini ve araba paylaşımlarını dakikası dakikasına planlamak için kullanıldı. Üç aylık satış hedeflerini tutturabilmek

amacıyla, takım elemanlarını motive etmek için kullanılan yönetim becerileri, çocukların notlarını yükseltmek için dönem uzunluğunda kampanyalara uyarlandı. Bu tecrübeyle sabittir! Zira ben de, üniversite ve hukuk eğitimimde sadiğima doldurduğum bütün kurnazlıkları kullandım. Büyük oğlum Benjamin doğduktan sonra çalışmaya döndüğümde, onun ilk söylediğı kelimeleri, sindirim sistemine giren ve çıkanları ve okuma gelişimini not etmek üzere Excel tabloları ve veri tabanı yazılımları kullandım. Bunlar kullanıma hazır olan araçlardı ve onları elde etmek için çok uğraş verdiğimden bu çabalarımın boşa gitmesi doğru değildi. Ebeveynliğimin yeterliğini sorguladığımda karşılaştığım boşluktan bu ölçümlere sığındım. Bu maceradaki tek mütefikim, bebeğimin diğer rakip bebeklere nazaran gelişimini diyagramlarla gösteren çocuk doktorumuzdu. Oğlumun ağırlığı ve boyu diyagramdaki %50'nin üzerindeyse ne ala; annelik görevimi yerine getirmiştım! Vücut Kütle Endeksi ortalamasının biraz altındaysa, bravo bana; çocuk şişmanlığı hastalığının ortadan kaldırılmasına katkı sağlamıştım! Ancak, randevumuzun sonunda, doktorumuzun dile getiremediğim bir soruyu cevaplaması gerekiyordu: İftihar belgesi alabiliyor muydum, yoksa ebeveynlikten sadece geçer not mu alıyordum? Peki ya bekleme odasındaki diğer ebeveynler, onları geçebiliyor muydum? Doktorcuğum, yardım et lütfen: Notum nedir?

Tabii iş dünyasında bizi başarıya götüren stratejiler ebeveynliğe gelince pek işe yaramıyor. Çocuk gelişimi ve davranışsal psikoloji konusundaki tomar tomar araştırma makaleleri, bu metotların üretim hattı çalışanlarını motive etmekle birlikte, çocukların yaratıcı problem çözme konusunda motive edilmesinde bir işe yaramadığını ve dahası uzun dönemli motivasyonu ve öğrenim yatırımını da baltaladığını ortaya koymaktadır. Daha da kötüsü, araştırmak ve deneyler yapmak

yerine, öğretmenlerin iyi not ve derece almaya öncelik veren ödül ve teşvikleri çocukların kendi kendini motive etme yeteneğini geliştirmesine mani olmaktadır.

Bu metotların uygunsuzluğunu gösteren kanıtların çokluğuna rağmen, ebeveynliğimizde bunları kullanmaya devam ederiz. Yüksek bir otorite tarafından bir performans değerlendirilmesi de yapılmadığı için, çoğumuz iyi bir iş yaptığımızı hissedebilmemiz için çocuklarımızın geri besleme sağlamasına ihtiyaç duyarız. Çocuklarımız şeref listesinde yer almışsa ve daha okulun ilk yılında futbol takımına girebilmişse, harika ebeveynler olmalıyız. Tersine, bir çocuk imtihandan kötü not aldıysa veya ödevini vaktinde vermediği için cezalandırıldıysa, bir şeyleri yanlış yapmış olmalıyız. Zira ebeveynler, çocuklarının mutlu olmalarına göre değil, başarılarına göre değerlendirilirler. Dolayısıyla çocuklarımız başarısız olduğunda, biz bu başarısızlığı kendimize mal ederiz.

Bu sadece, ebeveynlerin kendilerine olan saygıları açısından bir felaket değil, aynı zamanda ileri görüşsüzlük ve yaratıcılıktan yoksunluktur. Kaybetmek –küçük hatalardan büyük yanlış hesaplamalara kadar– çocuklarımızın gelişiminin gerekli ve kritik bir parçasıdır. Kaybetmek sıklıkla negatif karakterize edilir: Matematik dersinden “F” almak veya okuldan uzaklaştırılma cezası almak. Ancak, bütün hayal kırıklıkları, reddedilmeler, disiplin cezaları ve eleştiriler küçük kaybedişlerdir. Kılık değiştirmiş bütün fırsatlar, yanlış bir şekilde trajedi olarak adlandırılmış hediyelerdir. Maalesef, biz çocuklarımızın hayatını kolaylaştırmak veya kısa-dönem mutlulukları için bu fırsatları kaçırdığımızda veya ortadan kaldırdığımızda, yetenekli ve muktedir yetişkinler olmak için elde etmeleri gereken tecrübelerden onları mahrum bırakmış oluruz.